

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Louise Andersson

Kulturdepartementet

Slutbetänkande Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)

Sammanfattning

- SKR tillstyrker förslaget om ett investeringsprogram för kultur under förutsättning att regeringens prioriterade områden för offentlig-privat samverkan föregås av samråd med kommuner och regioner. Samverkan behövs för att satsningarna ska utgå från lokal och regional utvecklingspotential, god träffsäkerhet och hållbarhet över tid.
- SKR tillstyrker förslaget att kultur ska utgöra ett ändamål för skattereduktion för gåvor. Begreppet kultur bör tolkas brett och omfatta såväl professionell kultur som amatörkultur, liksom olika konst- och kulturformer samt nya uttryck.
- SKR tillstyrker förslaget att kommuner, regioner, kommunalförbund och offentligt ägda bolag ska kunna godkännas som gåvomottagare. Det är avgörande att kulturverksamhet som bedrivs i offentlig regi omfattas av regelverket.
- Stärk befintliga kulturanslag. SKR anser att det kan vara intressant att pröva om en statlig matchning kan bidra till en stärkt ekonomi för kulturverksamheter på de sätt som beskrivs i betänkandet, förutsatt att satsningarna inte finansieras genom omfördelning av befintliga statliga kulturanslag. Befintliga anslag behöver i stället värnas och stärkas.
- SKR anser att de statliga satsningarna ska stärka kulturlivet i hela landet. Därför bör föreslagna matchningssystem omfatta fler aktörer än statliga kulturinstitutioner och utformas så att de kommer olika delar av landet till del.
- SKR anser att konsekvenserna för den konstnärliga friheten behöver analyseras vidare, särskilt i relation till det brottsförebyggande arbetet.

För förbundets ställningstaganden i helhet, se nedan.

7.1 Ta fram ett investeringsprogram för kultur

Regeringen föreslås ta fram ett investeringsprogram för kultur som föreläggs riksdagen i form av en proposition.

SKR tillstyrker förslaget om ett investeringsprogram för kultur under förutsättning att regeringens prioriterade områden för offentlig-privat samverkan föregås av samråd med kommuner och regioner. För att statliga satsningar ska vara träffsäkra och hållbara över tid behöver det finnas en god inblick i den utvecklingspotential som finns och de satsningar som sker lokalt och regionalt. En proposition till riksdagen behövs även för att det demokratiska initiativet i större kulturpolitiska satsningar ska upprätthållas på ett lämpligt sätt.

Det är av stor vikt att de statliga satsningar som görs, exempelvis inom det föreslagna incitamentet ”Insamlingskampanj för stora satsningar”, kommer olika delar av landet till del och inte enbart omfattar statliga aktörer. På så sätt kan det bidra till ett stärkt kulturliv i hela landet och inte enbart i vissa delar.

Ett investeringsprogram för kultur behöver följas upp och utvärderas, se 7.3 nedan.

7.2.1 Kultur som ändamål för gåvor som kan ge skattereduktion

Regelverket för skattereduktion föreslås utvidgas så att även gåvor till mottagare som har som ändamål att främja kultur eller bedriver sådan verksamhet kan ge rätt till skattereduktion.

SKR tillstyrker förslaget om att kultur kan utgöra ett ändamål jämte social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning i inkomstskattelagen. Förbundet understryker dock behovet av en bred förståelse av kultur på de sätt som lyfts i betänkandet – exempelvis är det av stor vikt att såväl amatörkultur som professionell kultur inkluderas, liksom verksamheter med fokus på fotografi, film och dataspel. Även nyskapande kultur som går utöver de nu existerande konstformerna bör kunna komma i fråga.

I förslaget lyfts även att konstnärliga verksamheter kan uppfattas som säregna eller syftar till att provocera. Man framhåller också att det bör finnas en acceptans för detta i bedömningen av gåvomottagare. SKR anser att den konstnärliga friheten, yttrandefriheten och respekten för allas lika värde behöver en stabil grund och SKR står bakom principen om armlängds avstånd inom kulturområdet. Principen bör gälla även i relation till gåvomottagande.

Se även 8.1.3 nedan för ytterligare synpunkter gällande konstnärlig frihet.

7.2.2 Gåvor till kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga

SKR tillstyrker förslaget om särskilda bestämmelser som innebär att statliga förvaltningsmyndigheter, regioner, kommuner och kommunalförbund samt offentligt ägda aktiebolag ska kunna godkännas som gåvomottagare, jämte stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund. Det är avgörande att den stora del av kulturverksamhet som bedrivs i offentlig regi, av kommuner, regioner, kommunalförbund och offentliga bolag, inkluderas som möjliga gåvomottagare.

SKR ser gärna fortsatta kontakter i utformningen av detta förslag för att säkerställa att villkoren för gåvor till kulturverksamheter som bedrivs av det offentliga får avsedd effekt.

7.3 Skapa nya incitament genom matchning

SKR anser att det kan vara intressant att pröva om en statlig matchning kan bidra till en stärkt ekonomi för kulturverksamheter på de sätt som beskrivs i betänkandet. Detta är dock under förutsättning att medel till matchningssystemen inte tas från de statliga stöd till kultur som finns idag. Om medel tas från existerande kulturanslag får det stora konsekvenser för kulturlivet. Exempelvis behöver anslaget till regional kultur (kultursamverkansmodellen) redan idag stärkas, värdesäkras och räknas upp årligen genom pris- och löneomräkning för att inte kostnaderna för att uppfylla de nationella målen för kultur ska skjutas över på regioner och kommuner. Även i avsnitt 8.2.1 i betänkandet understryks vikten av att inte finansiera satsningarna genom omdisponering inom utgiftsområde 17.

I betänkandet beskrivs hur de insatser för matchning som utredningen föreslår ska utvärderas i syfte att kunna förändras vid behov. SKR instämmer i detta förslag och anser att man behöver följa upp och analysera vilka effekter och konsekvenser de föreslagna åtgärderna har för kultur i hela landet, hur de fungerar i relation till konstnärlig frihet samt hur de bedöms påverka olika kulturaktörer utifrån storlek och konstområde.

7.3.1 Insamlingskampanjer för stora satsningar

I syfte att premiera satsningar av nationell betydelse på kulturområdet föreslås regeringen ta initiativ till att stödja insamlingskampanjer där gåvor till särskilt utpekade ändamål förstärks. Om förslaget om insamlingskampanjer för stora satsningar genomförs bör det utgå från ett helhetsperspektiv gällande utvecklingspotential i hela kulturlandskapet. Det bör även riktas till fler än statliga kulturverksamheter.

SKR anser att den bredd av kampanjändamål som beskrivs i avsnittet är av stor betydelse då det visar på en mångfald möjliga typer av kampanjer som kan bidra till att stärka ett dynamiskt kulturliv. SKR menar att de satsningar som kan komma in fråga genom detta förslag bör ta plats i olika delar av

landet. På så sätt kan det bidra till människor i hela landet och inte enbart på några få platser.

SKR ställer sig bakom förslaget om att inriktningen på stöd till insamlingskampanjer bör finnas med i det investeringsprogram som föreslås bli en proposition till riksdagen. En samrådsprocess med kommuner och regioner behövs för att satsningarna ska träffa rätt.

7.3.2 Matchad gräsrotsfinansiering

SKR ser fördelar med ett förslag som syftar till att främja även kulturverksamheter i mindre skala. Ett myndighetsuppdrag om att medfinansiera insamlingskampanjer behöver även inkludera uppgiften att identifiera behov och utvecklingspotential i hela landet vilket sen kan ligga till grund för de utlysningar myndigheten prioriterar. SKR rekommenderar därför utvecklad dialog med kommuner och regioner för större träffsäkerhet och långsiktighet i satsningarna.

7.3.3 Ett semiautomatiskt system

Ur ett gåvomottagar- och ansökningsperspektiv är det önskvärt att de olika statliga myndighetsuppdrag som föreslås i kapitel 7.3 är sammanhållna för att på så sätt underlätta för kulturverksamheter att ansöka om och ta del av de olika former som föreslås för matchning.

8.1.2 Betydelse för att nå de kulturpolitiska målen

Utredningens bedömning är att förslagen kan främja investeringar på både mindre, medelstora och större orter. SKR anser att de olika förslagens genomslag behöver följas upp och analyseras för att säkerställa att detta också blir en realitet om de genomförs, se även 7.3.

I avsnittet berörs även förslagets utformning i relation till konstnärlig frihet. SKR ser att detta behöver belysas ytterligare, se 8.1.3 nedan.

8.1.3 Konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet

I betänkandet beskrivs (bland annat i 7.2.1) att gåvomottagare ska syssla med allmännyttig verksamhet och att en allmännyttig verksamhet ska ligga i linje med det svenska samhällets grundläggande värderingar. Man beskriver även hur aktiviteter som tar sig uppenbart oacceptabla uttryck (till exempel genom att öppet propagera för brott) inte kan anses vara allmännyttig kulturverksamhet.

I ett kulturpolitiskt sammanhang är det värt att beakta hur gränsdragningar kring vilka aktiviteter som kan anses som acceptabla respektive oacceptabla förhåller sig till det nationella målet om att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.

Den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd ska värnas. Samtidigt kan det finnas särskilda situationer där det brottsförebyggande arbetet behöver ges företräde. Offentliga resurser, verksamheter och kulturarenor ska inte bidra till brottslighet. En brottsförebyggande bedömning kan behöva göras och den bör utgå från tydliga, sakliga och proportionerliga kriterier och ske i samverkan med andra nämnder och berörda myndigheter. Det är av största vikt att sådana avvägningar inte leder till en generell eller godtycklig inskränkning av konstnärlig frihet.

Förbundet hade gärna sett att utredningen hade fört resonemang i dessa delar och SKR anser att man vid ett genomförande av förslagen i betänkandet behöver analysera hur dessa intressen bör vägas mot varandra och vilka principer som ska vara vägledande när de står i konflikt.

8.2 Ekonomiska konsekvenser

SKR noterar att en ekonomisk konsekvensanalys för kommunsektorn saknas.

8.3 Förslagets förenlighet med EU-rätten

SKR anser att utredningens bedömning om förslagets förenlighet med EU:s statsstödsregler behöver utvecklas. Det är inte tydligt om förslagen är helt undantagna enligt FEUF 107.3 d), omfattas av ett gruppundantag (GBER) eller är de minimis-stöd. SKR vill dessutom påtala att sedan den 1 januari 2026 ska de minimis-stöd registreras i ett register.

Allmänna synpunkter

Betänkandet beskriver inte tydligt vilka förutsättningar godkända gåvomottagare har att avgöra om de vill ta emot en gåva. SKR menar att det bör vara underförstått att mottagaren avgör om en gåva ska tas emot och att en givare inte kan kräva att gåvan accepteras.

SKR vill också synliggöra att betänkandets förslag kan medföra att kommuner och regioner behöver ta fram riktlinjer gällande mottagande av gåvor i relation till exempelvis inflytande och etiska avväganden. Kommuner och regioner behöver även fortsättningsvis ha möjlighet att tacka nej till gåvor och donationer om dessa riskerar att påverka verksamhetens oberoende, skapa jävs- eller förtroendeproblem eller medför långsiktiga ekonomiska åtaganden.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande